
Portugals ære og makt

BOKOVERSIKT

- Havets folk, o edle folk,
- du tapre og udødelige land,
- reis i dag på ny
- Portugals ære og makt!

Portugal er blitt en litterær stormakt i vår tid. Men det er ikke denne typen makt og ære det ironiseres over i tittelen til denne romanen som forteller en familiehistorie om portugisiske kolonialister i det postkoloniale Angola.

Antonio Lobo Antunes er en av dagens store legefornattere. Han er født i 1942, er psykiater og har bl.a. tjenestegjort som militærlege i Afrika mens Portugal fremdeles var en kolonimakt. Hans nå berømte Benfica-trilogi *Utredning om sjelens lidenskaper*, *Tingenes naturlige orden* og *Carlos Gardels død* er tidligere utgitt på norsk.

Angola har vært i kontinuerlig borgerkrig siden uavhengigheten i 1974, da portugiserne trakk seg ut i all hast. Forut for dette hadde angoleserne kjempet mot kolonimakten i 13 år. Og ettersom gjennomsnittlig levealder er vel 47 år, har de fleste angolesere ikke kjent til annet enn krig. Det finnes en mine for enhver mann, kvinne og barn i dagens Angola.

Og volden synes ikke å ha noen ende. Angolas kors er at det er et rikt land, her er noe å slåss for: olje, diamanter og rike jordbruksarealer. Og som i så mange andre konflikter, er det for mange som har interesser i krigsøkonomien til at det er lett å finne vilje til fred.

Dette er settingen for romanen som gjennom en families historie bringer oss Angolas politiske historie som omgivelse. Volden, slaktingen, blodet som flyter, rasismen, utbyttingen får på denne måten en nærmest provoserende distanse og gir en sterkt ubehagelig følelse av uberørthet. Geografisk veksler synspunktet mellom Angola og Portugal, Isilda og hennes barn, i perioden 1978 – 95. I en eneste lang, flytende assosiasjonsrekke, slik assosiasjoner veksler raskt og tilsynelatende uten logisk eller kronologisk sammenheng

Karsten Alnæs skriver i Dagbladet om formen at den er istykkersprengt ”fordi den menneskelige fornedrelse og totale illusjon vanskelig kan uttrykkes mer presist enn gjennom et knust språk”. Det er mulig det, men for meg er både språket og formen et tydelig spor til psykiateren bak.

Er dette en politisk roman? Så absolutt, men på samme måte som Jose Saramagos *En beretning om blindhet*, oppleves dette som en fornyelse og en rehabilitering av sjangeren. Romanen fungerer politisk på en dypere, mer foruroligende måte, den kombinerer eksistensielt ubehag med nåtidens usminkede utbytting og pengemakt.

Da Jose Saramago fikk nobelprisen i litteratur, skrev Anette Kullenberg i Aftonbladet: ”– språket är så vackert och Saramago skriver så förtätat. Han kan berätta alla historier som finns. Och då borde väl jag vara nöjd, Nej, tyvärr. Jag är inte alls nöjd. Jag önskar av hela mitt hjärta att priset gått till den betydligt större författaren i Portugal – Antonio Lobo Antunes. Vad man kan säga om Lobo Antunes är att han tar större risker, rent stilistiskt. Man kan säga att han förnyar hela den mossiga portugisiska litteraturen från grunden.”

Jeg har ingen mulighet for å si noe fornuftig om oversettelsen fra portugisisk, men for oversettelsen til norsk er det bare å takke oversetterparet Kari og Kjell Risvik. Språket er nytt, friskt, her forekommer ingen plagsomme klisjeer. Boken er for øvrig utgitt med støtte fra Europakommisjonen, Ariane-programmet, og fra Ministério da Cultura/Programa de Apoio à Tradução de Autores Portugueses/99.

Det siste er kanskje å forstå som uttrykk for at Portugals ære og makt er bedre tjent med kolonialisering av nytt land via det skrevne ord.

BeritOlsen

Statens helsetilsyn

Publisert: 30. juni 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. mars 2026.